

УДК 130.2:[79.079+394.5](100)“20”)

DOI: [https://doi.org/10.31318/2414-052x.1\(42\).2019.160747](https://doi.org/10.31318/2414-052x.1(42).2019.160747)

БАБУШКА Л. Д.

Бабушка Лариса Дмитрівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри теорії та історії культури Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8563-646X>

ФЕСТИВАЦІЯ ТА КАРНАВАЛІЗАЦІЯ: ПРОБЛЕМА ДИСКУРСИВНОСТІ В СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ

Розглянуто сучасну культурну картину світу, яку можна назвати фестивальною, а точніше, – гіперфестивною. Це пов'язано з принципово відмінним баченням проблеми співвідношення *святкового – буденного – повсякденного* в сьогочасному культурному просторі, яке характеризується розмиванням меж між святковістю і буденністю, проникненням святкового у повсякденне. Виявлено своєрідність спорідненості та розбіжності феноменів фестивалізації і карнавалізації в комунікативному просторі культури. З'ясовано, що свято, як *alma mater* усіх його різновидів, зокрема й карнавалу, відображає специфіку сучасної культури загалом, оскільки такі сфери життя людини як економіка, політика, релігія, спорт набувають сьогодні ознак видовищності, театральності, святковості. Вони віддзеркалюються в існуванні / функціонуванні явищ, дотичних до цих сфер. Співвідношення понять фестивалізація – карнавалізація коректне в межах проблеми загального й одиничного, де перше є виявом загального, останнє – одиничного. Карнавал як культурно-історичне явище – це одна з найбільш значних форм свята, традиційно пов'язаного з давніми, язичницькими обрядами. Кульмінаційне поширення в Україні має, скоріше, фестивальна культура, а не карнавальна, оскільки остання не набула широкої популярності через домінування православ'я як провідної конфесії, на противагу язичницькому святу як аутентичному джерелу карнавалу. Фестивалізація – карнавалізація є похідними свята (*festive*) і карнавалу (*carnival*), але не тотожні їм. Вони позначені процесуальністю, додають сучасній культурі ознак, притаманних святу й карнавалу, відповідно, набувши назви фестивалізації та карнавалізації. Аналізуючи ці феномени, виявляємо їх характерні ознаки і принципи функціонування. Більш правомірно вести мову про фестивалізацію як тотальне освятковування сучасної культури, ніж про карнавалізацію, оскільки карнавал є лише різновидом свята, який за своїми змістом і значенням протистоїть офіційній культурі, а фестивалізація постає моделюючим феноменом, у якому інтегруються форми політичного, інформаційного, видовищного характеру, модифікуючись відповідно до інтересів і трансформуючись на засіб їх досягнення, виявляючи при цьому повну готовність грати спільно з постановниками сучасних подій.

Ключові слова: фестивалізація, карнавалізація, свято, карнавал, повсякденність, святкова культура.

© Бабушка Л. Д., 2019

Постановка проблеми. Формування єдиної, планетарної цивілізації, спричиненої процесами глобалізації, альтерглобалізації, глокалізації, уніфікації культури задає інтенцію до створення багатомірного типу комунікації (політичних, економічних, культуротворчих) і соціокультурних відносин. Амбівалентні процеси в сучасній культурі пов'язані, з одного боку, взаємообміном і збагаченням полілогу культур, з іншого, – ризиками нівелювання й тривіалізації естетичних, художніх цінностей, втратою національної культурної ідентичності. Така картина світу вимагає інших підходів, ніж попередні, до створення спільного хронотопу, який складно усвідомити поза переосмисленням відповідних механізмів у такій сфері культури, як фестивалі.

Сучасну культурну картину світу можна вважати фестивальною, а точніше, – гіперфестивною. На підтвердження наведемо думку французького вченого Філіппа Мюре: «Дослідивши безліч конкретних епізодів повсякденного життя у світлі численних подій, свідками яких всі ми стали в останні роки ХХ століття, я задумав описати, наскільки це можливо, правильну картину нашого часу і водночас спробувати створити загальну теорію цього моменту цивілізації, яку я називаю гіперфестивною ерою, оскільки нічим не обмежене збільшення кількості свят постало його найбільшою турботою, невід'ємною потребою, відповідно, найбільш рельєфною, непростою і найменш вивченою особливістю»¹. Така позиція автора зумовлена принципово відмінним баченням проблеми співвідношення святкового – буденного – повсякденного в сьогочасному культурному просторі, у якому розмиваються межі між святковістю і буденністю, відбувається взаємопроникнення святкового і повсякденного. Відтак, фестивалі постає процесом тотального освячення дійсності, яка свідчить про перехідність, нестабільність суспільства й культури. Передусім це зумовлено природою свята, для якого трансгресивність є провідною ознакою, оскільки воно ґрунтується на принципі амбівалентності, який віддзеркалює моменти переходу модусів сакрального у профанне, хаосу в порядок і навпаки.

Завдяки такому підходу, феномен фестивалі доречно розглядати з позицій синергетики в контексті міждисциплінарного знання, бачення світу в його цілісності, у процесі становлення й вияву механізмів хаотичності й упорядкування систем. Адже сучасне розуміння культури, у синергійному спрямуванні, постає як антропологічна соціокультурна система, відкрита динамічна модель із трансгресивними процесами як невід'ємними елементами існування та функціонування, оскільки саме трансгресивність є межевою активацією креативних внутрішніх можливостей, які визначають процеси самопізнання культури та переорієнтування компонентів її духовно-сміслового ядра. Відтак, тотальна фестивалі, відбиваючи перехідні етапи розвитку культури, утримує перетворювальний потенціал, пов'язаний із принципово відмінним розумінням соціальної, політичної, економічної, історичної, повсякденної і святової складових в сучасній культурі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен фестивалі та карнавалізації нерозривно пов'язаний з такими культурними феноменами, як карнавал і свято. Докладний аналіз карнавалу, як одного з видів свята, здійснили М. Бахтін і Е. Ліч. Свято як феномен культури тісно пов'язане з такими культурними феноменами, як ритуал і міф, які розглянуто у працях К. Леві-Стросса, В. Тернера, В. Топорова та інших. Своєрідність свята з погляду психоаналізу розкрили З. Фрейд і К. Юнг. Сучасний теоретичний аналіз свята містять праці таких зарубіжних дослідників, як П. Берк,

¹ Мюре Ф. После истории : фрагменты книги / пер. с фр. Н. Кулиш // Иностранная литература. 2001. № 4. С. 224.

Ф. Мюре, Х. Кокс, Р. Кайуа, К. Жигульські, а також сучасників – М. Загібалової, С. Каштанової, І. Лаврикової, А. Мазаєва та інших. Феномен карнавалізації досліджують Р. Генон, В. Ф. Кормер, Ю. Кристева, У. Еко та інші.

Мета статті – виявити специфіку спорідненості й розбіжності феноменів фестивалізації та карнавалізації в комунікативному просторі культури.

Виклад основного матеріалу. Аналіз сучасних явища культури поза врахуванням досвіду минулого малоперспективний, адже традиції – це своєрідний комунікативний партнер, з яким вступають у діалог для з'ясування зазначених проблем. На думку М. Загібалової, «діалог культур у цьому випадку постає не просто однорідним накладанням смислів один на одного, а своєрідним пульсуючим симбіозом смислів, які вживаються один до одного, пізнанням іншої культури за допомогою своєї, а своєї – крізь призму іншої, шляхом культурної інтерпретації та адаптації культур одну до одної, почасти навіть в умовах смислової невідповідності або конфлікту»¹. Сучасний міжкультурний діалог, який транспортується у глобальний комунікативний простір, виявляє формування зовнішнього культурного середовища. У ньому неможлива адаптація культур одна до одної, відбувається підпорядкування слабшої сильнішій, а діалог між ними часом вимушений, за правилами нових умов комунікації. Отже, комунікація як така – це самостійна сила, яка розміщує діалог культур (часом за їх згодою) вглиб глобального комунікаційного простору.

Цей процес відбивають феномени фестивалізації та карнавалізації. По-перше, поняття карнавалізації сьогодні розуміють не лише в контексті транспонування карнавальних форм народної сміхової культури мовою літератури та історичної трансформації цих форм у систему відповідних художніх засобів. Його застосовують в осмисленні найрізноманітніших культурних, соціальних і художніх явищ. Однак свято, як *alma mater* усіх його різновидів, зокрема й карнавалу, відображає специфіку сучасної культури загалом, оскільки такі сфери життя людини, як економіка, політика, релігія, спорт сьогодні набувають ознак видовищності, театральності, святковості. Вони віддзеркалені в існуванні / функціонуванні явищ, дотичних до цих сфер.

Святкова культура багата і різноманітна. Це періодичні календарні свята, почасти, релігійного значення. Вони вписувалися в літургійний календар і мали сезонні ознаки (свята зимового та весняного циклів): відзначали день святого покровителя, свято Діви Марії та інших святих, великі релігійні свята (Різдво, Великдень, свято Всіх Святих). Окрім них, були свята і процесії, пов'язані з особливим випадком (народження дофіна, коронація або весілля члена королівської сім'ї, закінчення війни, приїзд важливої особи тощо).

У традиційній європейській культурі відомі такі свята: родинні (весілля, похорони, дні явлення); суспільні (храмові свята на честь святого, покровителя міста чи парафії). Щорічні свята у більшості європейських країн – Великдень, Травневе свято, день святого Івана (Купала), Різдво, Новий рік, Водохреща, карнавал на Масляну. Свято протиставлялося будням, це був час марнотратства, адже в будень дбайливо заощаджували.

Щодо традиційних народних свят, про них в офіційних документах ішлося зазвичай із принизливим відтінком. Влада вважала їх дикими, непристойними, блазеньськими (*fete baladoirte*), оскільки вони демонстрували елементи глузування над офіційними нормами, релігійними та іншими законодавчими структурами. Сучасні етнографи,

¹ Загібалова М. А. Феномен карнавалізації сучасної культури : дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.13 Релігієзнавство, філософська антропологія і філософія культури / Тульський гос. пед. ун-т. ім. Л. Н. Толстого. Тула, 2008. С. 5.

фольклористи й історики, вивчивши сільські свята, обґрунтували надзвичайну важливість самого святкового дійства, яке приносить людям емоційне задоволення. Будь-яке свято виконувало психотерапевтичну роль, було своєрідним катарсисом, тому що під час свята виявлялися примітивні інстинкти, насильство, сексуальність, які у щоденному житті притлумлювали норми моралі, релігії. Особливо яскраво це виявлялося під час народних гулянь, свят, які нерідко переростали в бунти.

Найвиразнішим різновидом свята є карнавал. Етимологічно поняття «карнавал» походить від пізньолатинського «*carne*» і «*vale*», що в перекладі означає «м'ясо» «прощай»; від латинського «*carrus navalis*» («віз-корабель»); від французького «*carnival*», італійського «*carnivale*». Під час карнавалу людина безкарно вивільнялася від усталених норм, ієрархічних відносин. Жоден карнавал не повторював попередніх, кожен мав ознаки регіональної, політичної ситуації, погодних умов тощо. Однак ці особливості слід аналізувати в контексті європейського карнавалу. По-перше, карнавал – це завжди масштабне театральне дійство, під час якого головні вулиці й площі перетворюються на сценічні майданчики (у Венеції – П'яцца святого Марка, у Монпельє – площа Нотр-Дам, у Нюрнберзі – ринкова площа навколо ратуші). Місто перетворювалось на театр без стін, а його мешканці – на акторів і глядачів, які спостерігали за дійством із балконів.

По-друге, обов'язковим елементом карнавальної культури була процесія, утворена з рухомих платформ, на яких перебували костюмовані артисти. У Нюрнберзі велика платформа нагадувала середньовічну німецьку процесію з «возом-кораблем», про які часом згадують давні джерела. Такі платформи були й у флорентійських карнавалах. На думку, П. Берка, «актори зображали садівників, годувальниць, фехтувальників, студентів, турків, ландскнехтів та інших представників різних соціальних груп; співали пісні, спеціально написані до цієї події та адресовані дамам, які спостерігали з балконів на процесію внизу»¹.

По-третє, обов'язковим карнавальним ритуалом були змагання (кінні перегони, біг по колу, турніри з боротьби стоячи у двох човнах на річці, перетягування канату, футбольні матчі тощо). Однак важко розмежувати формальні вистави і неформальні «ігри».

По-четверте, у карнавалі переважали три теми, реальні й символічні: їжа, секс і насильство. Власне, назва «карнавал» свідчить про спорідненість його з їжею, м'ясом («*carne*»), яке з'їдали під час дійства, вона символічна, оскільки персонаж «Карнавал» – це зазвичай огрядний товстун, обвішаний кроликами, курчатами, ковбасами. Йому протистояв «Великий піст» у вигляді старої жінки в чорному, обвішаної сушеною рибою. Битви між «Карнавалом» і «Великим постом» розігрувалися публічно, вони привертати творчу увагу Пітера Брейгеля, Ієроніма Босха та інших живописців.

По-п'яте, П. Берк у праці «Популярна культура в ранньомодерній Європі» пропонує і таке розуміння «<...> “*carne*”, що означало “плоть”. Секс, звичайно, викликав більше символічне зацікавлення, ніж їжа – зокрема, завдяки засобам його маскування: ця завуальованість була надто прозора. Карнавал набував часом особливо інтенсивної сексуальної активності. <...> Під час карнавалу часто відбувались одруження, а пародійні одруження були популярною грою. Двозначні пісні не тільки можливі під час карнавалу, а й обов'язкові»².

¹ Берк П. Популярна культура в ранньомодерній Європі / пер. з англ. Т. Гарастовича. Київ : УЦКД, 2001. С. 199.

² Там само. С. 201.

По-шосте, карнавал – це свято агресивності, нищення, насильства, певною мірою сублімованих у ритуал. Маскам дозволялося ображати й критикувати владу, сусідів, конкретних осіб. Вихід агресивності ритуалізувався в пародійних битвах чи у футбольних матчах, часом її виявляли на беззахисних тваринах тощо. Карнавал надавав можливість відплатити за образи.

Карнавал, як народне свято в класичному вигляді, представлений у західно-європейських країнах Італії, Німеччини, Франції, не набув такого вияву в Україні, адже православ'я протистояло язичницькому святу як джерелу карнавалу. До цього питання звертались представники міфологічної школи, їхні погляди на свято зосереджені на поетизації природи, життя народу, на визнанні переваг язичницького календаря святкувань, на противагу християнському. Іншої позиції дотримувались представники школи запозичення – О. Веселовський, Є. Анічков, В. Міллер та інші – прагнули уникнути національної замкненості, підкреслюючи подібність слов'янських, румунських, візантійських і античних обрядово-видовищних форм. Відтак, щодо автентичності карнавалу в Україні, як і в Росії, є своєрідне карнавальне щеплення, оскільки неодноразові спроби запровадити його, зазвичай «зверху», суперечили духу й принципам карнавалу як антитезі офіційному способу життя. З іншого боку, такі щеплення карнавалу здійснювались, коли аграрне свято асимілювалось до православ'я, тому складно було поєднати місцеві карнавальні-святкові традиції. Отже, якщо представники міфологічної школи наголошували на національних відмінностях, то прихильники школи запозичення – на загальних, переважно естетико-культурних особливостях традиційного свята.

Праці М. Бахтіна присвячені аналізу середньовічного західноєвропейського карнавалу і впливу цього культурно-історичного феномена на літературу наступних епох. Він розглядає свято не просто як художнє відтворення життя, а як саме життя, оформлене ігровим способом і, отже, пов'язане з людською культурою, але представляє і втілює її зовсім інакше, ніж це здійснює праця, під час якої продукуються матеріальні речі, ніж художня творчість. Тут свято нерозривно пов'язане з працею і мистецтвом, проте перебуває на межі умовного мистецтва й реальної дійсності¹.

У праці «Творчість Франсуа Рабле і народна культура Середньовіччя і Ренесансу» М. Бахтін розглядає взаємодію і можливі форми взаємозв'язку між елітарною і народною культурами, а не їх конфліктності, оскільки й культура є системою з досить розмитими межами. Бахтінське визначення карнавальної культури ґрунтується на трансгресивному підході, на доланні межі між дворівневою моделлю елітарної і народної культур. Ключовою ідеєю автора в розумінні карнавалу і карнавальності є протиставлення їх офіційній культурі, а не елітарній, що надає змогу істотно змінити акценти, перевизначити «народне як бунтівне у кожного з нас, а не як щось притаманне певній суспільній групі»². Так, офіційна культура пропагує цінності певної спільноти чи суспільної групи, санкціоновані владними структурами. У середньовічній європейській культурі, підпорядкованій теології, моделлю владної структури була церква, відповідно, офіційна культура мала теоцентричний характер. Офіційну культуру Нового часу підтримувала держава, і зміст її безпосередньо визначався політикою держави. Однак не коректно було б тлумачити офіційні публічні святкування (релігійного чи

¹ Бахтин М. М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса. Москва : Худож. лит., 1990. С. 93.

² Берк П. Популярна культура в ранньомодерній Європі / пер. з англ. Т. Гарастовича. Київ : УЦКД, 2001. С. XIV.

світського характеру) як народні свята на тій підставі, що в цих святкуваннях беруть участь чи спостерігають за ними представники різних суспільних груп. Тут може йтися про популяризацію певного заходу на протигагу іншому. Французький історик, соціолог Роже Шарт'є, розглядаючи елітарну і народну, або популярну культури, зазначає, що немає сенсу визначати останню за допомогою певних специфічних способів поширення культурних об'єктів, «як-от книжок, *ex-votos*, оскільки на практиці ці об'єкти використовувались (споживалися) представниками різних суспільних груп – знаттю і духовенством так само, як і ремісниками та селянами»¹. Тут постають дещо інші проблеми, зокрема культурного споживання, способів використання та наслідування культурних практик вищих соціальних станів представниками нижчих. Це пояснюється прагненням піднятися вище в соціальній ієрархії шляхом прийняття культури вищих класів. Р. Шарт'є вважає, що «повсякденне споживання – це теж продуктивний (творчий) процес, оскільки при цьому люди надають сенсу використовуваним об'єктам»². У такому контексті всі ми є учасниками «бріколажу», який К. Леві-Строс вважав «складником дикунського мислення»³. Повсякденне життя – це ключова проблема для науковців, особливо в Німеччині, мета яких – не просто описати повсякдення, а спираючись на «ідеї таких теоретиків, як Анрі Лефевр, Мішель де Серто, Юрій Лотман, – розкрити його “поетику”, тобто різні правила і принципи, які визначають повсякденне життя в різних місцях у різні часи»⁴.

Повсякденна зрозумілість, яка історично перебувала в площині самоочевидності, сьогодні є складником культурної системи, яка постійно зазнає трансформацій, а отже постає сконструйованою моделлю, що потребує соціального й історичного пояснення чи інтерпретації. Якщо визначати культуру в термінах світоглядних настанов і цінностей, якими вони виражаються і втілюються в артефактах і діях, у виконавстві, то варто зосередитись на тлумаченні цих понять. На думку П. Берка, до поняття «артефакт належать такі культурні побудови, як категорії хвороби, бруду, статі, політики, а до поняття “виконавства” – такі культурно стереотипізовані форми поведінки, як святкування та насильство»⁵. Беручи до уваги повсякденну культуру, німецький історик Ганс Медік проаналізував, як вплив способу прилюдного споживання їжі чи певного одягання вбрання у XVIII столітті «став засобом плебейського самоусвідомлення»⁶. Подібні свідчення можна знайти в археологів щодо зміни в похованнях, організації простору житла, споживання їжі в Північній Америці середини XVIII століття, що свідчить про трансформацію ціннісних інтенцій. Безперечно, такі зміни породжені зростанням «індивідуалізму та “privacy”, що виявляється в більшій кількості стільців (замість лав), супових чашок (замість спільних мисок) та спальних кімнат (замість ліжок у вітальнях»⁷. Тут варто розмежовувати поняття культурного

¹ Берк П. Популярна культура в ранньомодерній Європі / пер. з англ. Т. Гарастовича. Київ : УЦКД, 2001. С. XIX.

² Там само.

³ Леві-Строс К. Первісне мислення / Укр. центр духовної культури. Київ, 2000. С. 71.

⁴ Берк П. Популярна культура в ранньомодерній Європі / пер. з англ. Т. Гарастовича. Київ : УЦКД, 2001. С. XIX.

⁵ Там само. С. XXII.

⁶ Medick H. Village Spinning Bees, Sexual Culture and Free Time in Early Modern Germany. Cambridge, 1984. P. 39.

⁷ Deetz J. In Small Things Forgotten: The Archaeology of Early American Life. New York : Anchor Books ; Doubleday, 1977. P. 101.

й суспільного, поширених майже повсюдно. Однак розрізнення має «визначатись не в термінах специфічного “поля” досліджень (мистецтво, література, музика), а шляхом особливого зацікавлення цінностями й символами, де б вони не використовувались – у повсякденному житті людей не меншою мірою, ніж в особливому “виконавстві” еліт чи для еліт»¹.

Карнавал, на протигагу офіційним святам, поставав тимчасовим звільненням від панівної правди й ладу, скасуванням усіх ієрархічних відносин, привілеїв, норм і заборон. Це було справжнє свято часу, становлення, змін і оновлень. Офіційні свята вимагали демонстрування підкресленої ієрархічної відмінності й освячували ідею нерівності. У карнавальному дійстві всі були рівними, панувала особлива форма вільного, фамільярного контакту між людьми, розмежованими в повсякденному житті різностановими умовностями. За словами М. Бахтіна, «<...> на тлі виняткової ієрархічності феодально-середньовічного ладу і крайньої станової та корпоративної роз'єднаності людей в умовах звичайного життя цей вільний фамільярний контакт між усіма людьми відчувався дуже гостро й становив істотну частину загального карнавального світовідчуття. Людина ніби перероджувався для нових, суто людських відносин. Відчуження тимчасово зникало. Людина поверталася до самої себе і відчувала себе людиною серед людей. І ця справжня людяність відносин була не лише предметом уяви або абстрактної думки, а реально здійснювалася і переживалася в живому матеріально-чуттєвому контакті. Ідеально-утопічне і реальне тимчасово зливалися в цьому єдиному карнавальному світовідчутті. Таке тимчасове ідеально-реальне скасування ієрархічних відносин між людьми створювало на карнавальній площі особливий тип спілкування, неможливий у звичайному житті»². Відтак, карнавалізація поставала особливим типом народної сміхової культури, яка створювала простір для комунікаційного діалогу.

Висновки. Узагальнюючи, сформулюємо певні висновки. По-перше, співвідношення понять фестивація – карнавалізація коректне в межах проблеми загального й одиничного: тут перше є виявом загального, останнє – одиничного. Карнавал як культурно-історичне явище постає однією з найбільш значних форм свята, традиційно пов'язаного з давніми язичницькими обрядами.

По-друге, фестивація – карнавалізація є похідними від свята (Festive) і карнавалу (carnival), а не їх тотожністю. Вони позначені процесуальністю привнесення в сучасну культуру ознак і принципів свята й карнавалу, відповідно, отримавши назву фестивації та карнавалізації.

По-третє, у сучасному просторі культури утвердилась тенденція до розмивання меж безпосередньо свята у стихії повсякденної святковості, тобто до втрати ролі справжнього свята. Відтак, відбувається своєрідне «освятковування», фестивація повсякденності, позначеної просторовим розсіюванням, а не концентрацією, фокусуванням її сутнісних вимірів. Цілком очевидно, що «карнавальність» як характерна ознака «перевернутого» світу притаманна святкам, які підкреслюють теми оновлення, їжі, сексу, насильства, «перевертання» ролей, символічного повернення до молодості, пануванням почуття над розумом.

¹ Baker K. On the problem of the Ideological Origins of the French Revolution. Stanford : Emerald Group Publishing Limited, 1994. P. 197.

² Бахтин М. М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса. Москва : Худож. лит., 1990. С. 98.

По-четверте, невід'ємною характеристикою фестивалі на сучасному етапі є її тотальність, що виявляється у таких формах сучасної культури, як елітарна, масова, контркультура.

По-п'яте, карнавал в Україні не набув популярності внаслідок панування православ'я на протигагу язичницькому святу як аутентичному джерелу карнавалу. Відтак, кульмінаційного поширення в Україні набуває фестивальна культура, а не карнавальна.

По-шосте, аналізуючи феномени фестивалі та карнавалізації, ми вдаємося до механізмів вияву їх принципів функціонування. Відтак, більш правомірно вести мову про фестивалі як тотальне освяткування сучасної культури, ніж карнавалізації, оскільки карнавал є лише різновидом свята, яке утримує протистояння офіційній культурі, коли ж фестиваль постає моделюючим феноменом, у якому інтегруються форми політичного, інформаційного, видовищного характеру, модифікуючись відповідно до інтересів і трансформуючись на засіб їх досягнення, виявляючи при цьому повну готовність грати спільно з постановниками сучасних подій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бахтин М. М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса. Москва: Худож. лит., 1990. 543 с.
2. Берк П. Популярна культура в ранньомодерній Європі / пер. з англ. Т. Гарастовича. Київ : УЦКД, 2001. 376 с.
3. Жигульский К. Праздник и культура / пер. с польск. Москва : Прогресс, 1985. 336 с.
4. Загибалова М. А. Феномен карнавалізації сучасної культури : дис. ... канд. филос. наук : спец. 09.00.13 Религиоведение, философская антропология и философия культуры / Тульский гос. пед. ун-т. им. Л. Н. Толстого. Тула, 2008. 154 с.
5. Кайуа Р. Игры и люди: статьи и эссе по социологии культуры. Москва : ОГИ, 2007. 304 с.
6. Леві-Строс К. Первісне мислення / Укр. центр духовної культури. Київ, 2000. 324 с.
7. Мюре Ф. После истории : фрагменты книги / пер. с фр. Н. Кулиш // Иностранная литература. 2001. № 4. С. 224–241.
8. Baker K. On the problem of the Ideological Origins of the French Revolution. Stanford : Emerald Group Publishing Limited, 1994. 424 p.
9. Deetz J. In *Small Things Forgotten: The Archaeology of Early American Life*. New York : Anchor Books ; Doubleday, 1977. 271 p.
10. Medick H. *Village Spinning Bees, Sexual Culture and Free Time in Early Modern Germany*. Cambridge, 1984. 286 p.

REFERENCES

1. Baker K. (1994). *On the problem of the Ideological Origins of the French Revolution*. Stanford: Emerald Group Publishing Limited, 424 p. [in English].
2. Bakhtin, M. M. (1990). *Creativity Francois Rabelais and folk culture of the Middle Ages and the Renaissance [Tvorchestvo Fransua Rable i narodnaya kultura srednevekovya i Renessansa]*. Moscow: Hudozhestvennaja literatura, 543 p. [in Russian].
3. Berk, P. (2001). *Popular culture in the early modern Europe [Populyarna kul'tura v rann'omodernij Yevropi]*, translated from English by T. Garashovich. Kyiv: UCKD, 376 p. [in Ukrainian].
4. Deetz J. *In Small Things Forgotten: The Archaeology of Early American Life*. New York: Anchor Books; Doubleday, 1977. 271 p. [in English].

5. Kayua, R. (2007). *Games and People: Articles and Essays on the Sociology of Culture [Igry i lyudi: stat'i i esse po kul'tury]*. Moscow: OGI, 304 p. [in Russian].
6. Levi-Strauss, K. (2000). *Primitive Thinking [Pervisne my'slennya]*. Kyiv: Ukrainian Center for Spiritual Culture, 324 p. [in Ukrainian].
7. Medick H. (1984). *Village Spinning Bees, Sexual Culture and Free Time in Early Modern Germany*. Cambridge, 286 p. [in English].
8. Myure, F. (2001). After the Story. Fragments of the book [Posle Istorii. Fragmenty knigi], translated from France by N. Kulish. *Foreign Literature [Inostrannaja literatura]*, 4, pp. 224–241 [in Russian].
9. Zagibalova, M. A. (2008). *The phenomenon of carnivalization of modern culture [Fenomen karnavalizatsii sovremennoy kultury]*. Manuscript of Dissertation work for gaining the degree of the Candidate of philosophy by specialty 09.00.13 Religious studies, philosophical anthropology and philosophy of culture. Tula State Lev Tolstoy Pedagogical University. Tula, 154 p. [in Russian].
10. Zhigulskiy, K. (1985). *Holiday and culture. [Prazdnik i kultura]*. Translation from Polish. Moscow: Progress, 336 p. [in Russian].

Бабушка Л. Д. Фестивизация и карнавализация: проблема дискурсивности в современной культуре. Актуальность исследования обусловлена с принципиально новым видением проблемы соотношения *праздничного – обыденного – повседневного* в современном культурном пространстве, для которого характерно размывание границ между праздничностью и обыденностью, проникновением праздничного в повседневное. Исследуя современную культурную картину мира, вполне законно можно назвать её фестивальной, а точнее, гиперфестивальной. Цель исследования заключается в выявлении специфики сродности и отличия феноменов фестивализации и карнавализации в коммуникативном пространстве культуры. Ключевые методы исследования – диалектический, феноменологический и синергетический. Праздник, будучи *alma mater* всех его разновидностей, в том числе карнавала, отражает специфику современной культуры в целом, поскольку такие значимые сферы жизни человека как экономика, политика, религия, спорт сегодня приобретают черты зрелищности, театральности, праздничности, которые находят отражение в существовании / функционировании явлений, касающихся этих сфер. Анализируя феномены фестивализации и карнавализации, мы пользуемся механизмами проявления их принципов и особенностей, а также функционирования. Соотношение понятий *фестивализация – карнавализация* корректно рассматривать с позиции проблемы общего и единичного, где первое есть проявлением общего, последнее – единичного. Карнавал как культурно-историческое явление предстаёт одной из наиболее значимых форм праздника, традиционно связанного с древними языческими обрядами. Определено, что фестивализация выступает процессом тотального «опраздничивания» как гиперболизации праздничного в современной культуре, в отличие от карнавализации по причине того, что карнавал является лишь сегментом в системе праздника, который в своём ключевом понимании удерживает противостояние официальной культуре. Фестивализация же предстаёт моделирующим феноменом, который интегрирует формы политического, информационного, зрелищного характера, модифицируясь в соответствии с интересами и трансформируясь в средство их достижения, проявляя при этом полную готовность играть вместе с постановщиками современных событий.

Ключевые слова: фестивализация, карнавализация, праздник, карнавал, повседневность, праздничная культура.

BABUSHKA LARISA

Babushka Larysa – PhD, Associate professor at the Department of Theory and History of Culture at the P. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8563-646X>

DOI: [https://doi.org/10.31318/2414-052x.1\(42\).2019.160747](https://doi.org/10.31318/2414-052x.1(42).2019.160747)

FESTIVISATION AND CARNIVALIZATION: THE PROBLEM OF DISCURSIVENESS IN MODERN CULTURE

The relevance of the study is connected with a fundamentally new vision of the problem of the relationship between the festive and the ordinary – everyday in the modern cultural space, which is characterized by blurring the boundaries between festive and common, interpenetration of the festive in the everyday and vice versa. Exploring the modern cultural picture of the world, one can legitimately call it a festival, or rather, a hyper-festival.

The purpose of the study is to reveal the specificity of the relationship and the discrepancy of the phenomena of the festivism and carnivalization in the communicative cultural space.

The methodology of the research. Key research methods are determined by dialectic, phenomenological and synergistic methods. It was determined that the holiday, being the alma mater, of all its varieties, including the carnival, reflects the specifics of modern culture as a whole, since such significant areas of human life as economics, politics, religion, sports today acquire features of entertainment, theatricality and festivity, which are reflected in the existence / functioning of phenomena relating to these areas. Analyzing the phenomena of festival and carnivalization, we use mechanisms for the manifestation of their principles and characteristics, as well as functioning.

Conclusion. The correlation of the concepts of the festivism – the carnivalization is correct within the framework of the problem of the general and the individual, where the first is the manifestation of the general, the latter – the individual. Carnival as a cultural and historical phenomenon appears as one of the most significant forms of the holidays, traditionally associated with ancient pagan rites. It was determined that the festivism is a process of total celebration of modern culture, rather than carnivalization, as the carnival is only a kind of celebration, which in its key understanding keeps opposition to the official culture. Festivism, on the other hand, appears as a modeling phenomenon that integrates political, informational, and spectacular forms, modifying in accordance with interests and transforming into a means to achieve them, while showing full readiness to play along with the directors of contemporary events.

Keywords: festivism, carnivalization, celebration, carnival, everyday life, festive culture.